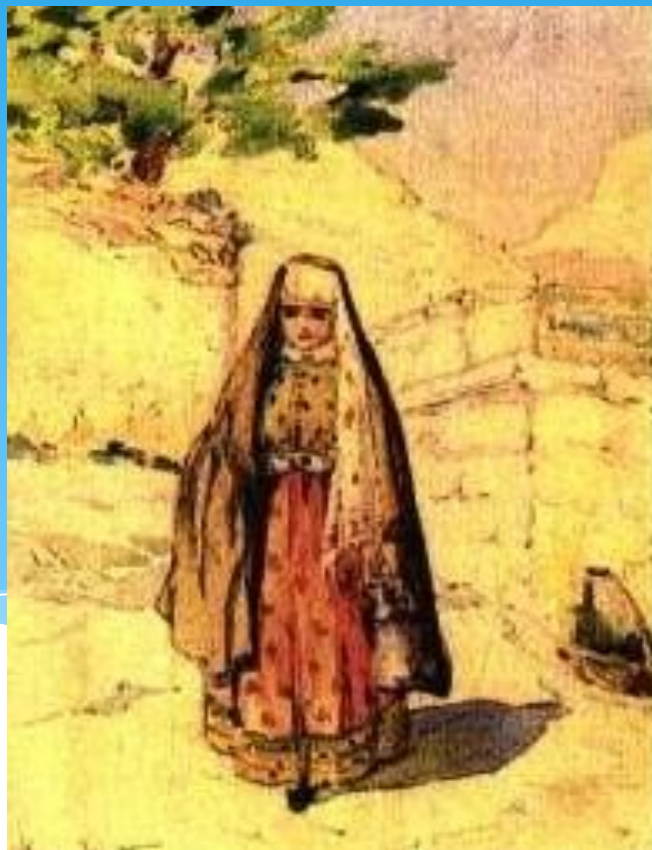

**«Арзы-къыз образы башкъа
миллетлернинъ русалка мифологик
тасавурнен тенъиштирюв»**

Ишнинъ макъсады : Арзы –къыз образыны башкъа миллетлерининъ русалка мифологик тасавурынен тенъештирюв.

- * Къоюлгъан меселелер :
- * - Арзы-къызнынъ образы эфсаневий русалка образына келишкен дереджесине келишкенини косьтерюв, халкъ тасавурындаки келиштерювини аныкълав..
- * Не себептен русалка «Арзы-къыз» окъуйджынынъ анъында инсаннынъ нефрет ве душманлыкъ киби башланышны джоя?
- * Не ичюн Къырымнынъ тимсали оларакъ ве тунч абидеде джисминде бу къараманий образ дикъкъаткъа ляйыкъ олды?

- * Къырымнынъ ялы бою
ойле бир дюльбер
манзаралы ки , сезнен
тариф этеджек олсанъ,
сезюнъ етмез ,бакъсанъ-
козьлеринъни къамаштыра
, акълынъда дженнет
багъчалары акъкъында
фикирлер пейда ола .
- * Бу аджаип ерлер
акъкъында чокъ шаирлер
язмагъа ынтылды, ошатып
язалмадылар...

Къырым табиаты ве «Сув» анълатмасы

- * Къырымтатарларнынъ тикилиджилигинде орьнек оларакъ сувнынъ анълаткъан «S» ишарети пек чокъ расткелир. Сув дюньяда эр тюрлю олгъан шейнинъ башыдыр.Эм де шай , эр шей сувдан пейда олгъан.
- * Бундан да гъайры , сув «аналыкъ»ны косътере.
- * Сув ерге тѣкюлип , онда берекет догъурта.
- * Шунунъ ичюн къырымтатарларнынъ эфсанелеринде сув пек чокъ расткеле.

- * Ялтанынъ дженюп тарафындаки ялысы .Къадимий Мисхор кою...
- * Бу койнинъ табияты веинсанлары дюньягъа элем толу Сув анасы ве онынъ сабийи акъкъында пек дюльбер бир эфсане яраттылар.
- * Бу эфсанеде чешит фольклорджылар чешит тюрлю такъдим эте эдилер.

«Арзы-къыз эфсанеси»

- * Арзы къыз» эфсанеси озъ вакъытында Мисхор коюнде яшагъан Ашире Вартандан язылып алынган варианттыр.
- * Эфсанеде белли бир дереджеде олып кечкен вакъиаларнынъ изи бар. Беллики, 18 асырда, яш, дюльбер къызларны хъырсызлап, Стамбулгъа эсирлер базарына алып барадыр, Султан ве падишаларнынъ харемине сата экенлер. «Арзы къыз» эфсанесинде бойле бир къызнынъ талийи акъкъында икяе этильмекте.

- * Арзы бир фукъаре къорантада догъа .
- * Эфсанеде Арзынынъ дюльберлиги шойле тасwirлене: «Гузель Арзынынъ бою узун, бели индже, чатма къашлары къара экен. Онынъ комюр киби къара ири козьлери, вишне туюлю дудакълары, асылгъан нар киби къырмызы, дюльбер янакълары чокъ къальблернинъ ягъыны ириткен».
- * Арзы осе , тойгъа азырлыкъ коре.

- * Арзынынъ даима шенъ
гонъю шенъленмей ,
къальбини бир худжур
дуйгъулар сарып ала.
- * О, той акъшамы ,
чешмесинен , ялынен
сагълыкълашмагъа
чыкъа.

- * Турк Али-бабаны адамы шу ерде оны хырсызлай ве Стамбулгъа алып келип Султаннынъ харемине сата.

- * Бутюн кой шенъликлерни вазгечип , къаралар кийип буль-буль киби сёйленген къызчыкънынъ матемини туткъанлар.

- * Бахытсыз арзы Ватанына , ана ве бабасына , Эмир Асанына , ялы чешмесине олгъан асретлигинден сарарып-солгъан.
- * Оны ич бир шей севиндирмеген, бир шей гонълюлини котерип оламагъан.
- * Эсирлекте яшагъаннына бир йыл толгъанда , Арзы баласыны алып, денъизге бакъкъан къуллеси устюне чыктып озюни денъизге ата....
- * О акъшамы , Арзы денъиз анасы олып ,къучагъындаки баланынен Мисхор ялысындаки чешмеге биринджи оларакъ чыкты.

Арзы-къзгъа багъышлангъан абиделер

«АРЗЫ-КЪЫЗ» ЭФСАНЕСИНДЕ БАШ КЪАРАМАНЫ БАШКЪА МИЛЛЕТЛЕРНИНЪ РУСАЛКА МИФОЛОГИК ТАСАВУРНЕН ТЕНЪИШТИРЮВ.

- * Башкъя миллетлернинъ русалка тасавурынен тенъиштирмек ичюн, мен тюрлю халкъ мифологик къараманларны бакътым, оларнынъ адетлеринен яшайишларнен таныштым.
- * Бойле джедвель чездим

Хас чезги лер	Мифологиядаки русалкалар	Г.Х.Андерсен «Русалочка» масалы	«Арзы-къыз» эфсанеси
Пейда олув	Ольдюрильген къадын- къызлар, аналары севмеген къызлар	Денъиз падишанынъ севимлим къызы	Ватангъа , ана-бабасыны ырзлы , намуслы къызы къайтмакъ ичюн эляк олмагъа разы олды
Яшагъ ан ери	Махсус яшагъан ери екъ тарла , озен , голлерде расткеле	Сувалты ханлыкъта бабасынен яшай	Баласынен сув тюбюнде яшай , чыкъып тургъан таш устюнде севгили коюне бакъып тура
Тыш къыяф ети	Аджайип узун сачлары , балыкътаки киби къуйрукъ я да аякълары бар	Аджайип сачлары ве балыкътаки киби къуйругъы бар	Дюльбер , ана баласыны кучагъындан айрылмай тута , балыкъларгъа ошагъан къуйругъы бар , баласы къолунда
Огъра шкъан иши	Инсанны алдатып тута, аш хырсызлай , адамларгъа зарар кетире	Багъчасыны бакъа ,ойнай , шенълене , адамларгъа ярдым эте	Тувгъан койнинъ ялысында йылда бир кере пейда ола.Агълай , койдешлерине ярдым эте , зарар кетирмей.
Адамл арнен мунасе бети	Къоркуза , ольдюре	Севги ичюн омюрини аямай	Ватангъа къайтмакъ ичюн озъ ве баласынынъ омрюни аямай .О къайтып кельген сонъ, халкъына кучъ, къувет бере, тувгъан топракъкъа буюк севги ашлай.

Ватангъа севги ашлагъан эсер

- * Арзы къыз образы – бутюн къырымтатар къадын-къызларынынъ тимсалидир. Бу образ къадынларымызнынъ энъ эйи чизгилерини акс эте. Арзы къыз, бу – севги, темизлик ве сербестликтир.
- * Эвель-эзельден къырымтатар фольклорында къадын балаларынынъ тербиеджиси, акъайынынъ исе досту, эвнинъ сыджакъ муитини яраткъан киши ве эльбетте тербие, намус, темизлик, фerasетлилик тимсали эди.

